

STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMO CENTRAS

Vilniaus universiteto
RYTŲ EUROPOS IR RUSIJOS STUDIJOS
STUDIJŲ PROGRAMOS
VERTINIMO IŠVADOS

Grupės vadovas: doc. dr. Andžej Pukšto

Grupės nariai: prof. dr. Irmina Matonytė
prof. dr. Algis Krupavičius

DUOMENYS APIE ĮVERTINTĄ PROGRAMĄ

Studijų programos pavadinimas	Rytų Europos ir Rusijos studijos
Studijų sritis	Socialiniai mokslai
Studijų kryptis (šaka)	Politikos mokslai (L200)
Studijų programos rūšis	Universitetinės studijos
Studijų pakopa	antroji
Studijų forma (trukmė metais)	nuolatinė (1,5 m.)
Studijų programos apimtis kreditais	90
Suteikiamas laipsnis ir (ar) profesinė kvalifikacija	Politikos mokslų magistras

TURINYS

I. ĮŽANGA	4
II. PROGRAMOS ANALIZĖ	4
2.1. Programos tikslai ir studijų rezultatai	4
2.2. Programos sandara.....	6
2.3. Personalias	7
2.4. Materialieji ištekliai.....	7
2.5. Studijų eiga ir jos vertinimas	8
2.6. Programos vadyba	9
III. REKOMENDACIJOS	10
IV. APIBENDRINAMASIS ĮVERTINIMAS.....	11

I. ĮŽANGA

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas (toliau – VU TSPMI) pateikė vertinti magistro programą „Rytų Europos ir Rusijos studijos“ (toliau – programa). Programa yra sukurta vykdomos programos „Rytų ir Vidurio Europos studijos“ pagrindu.

Panašiai kaip ir vykdomos programos atveju, visi dalykai bus dėstomi anglų kalba. Tokiu būdu planuojama pritraukti ne tik Lietuvos jaunimą, bet ir kitų šalių piliečius. Numatyta rengti aukštos kvalifikacijos analitikus, gebančius vertinti ir prognozuoti politinę bei ekonominę situaciją Rytų Europoje. Tokių specialistų poreikis, be abejo, augs tiek Europos Sąjungoje, tiek kitose valstybėse.

Atlikta ekspertizė išryškino magistro programos privalumus, taip pat nustatyti trukūmai, kuriuos programos rengėjai turėtų pašalinti.

II. PROGRAMOS ANALIZĖ

2.1. Programos tikslai ir studijų rezultatai

Vertinamos programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai yra neblogai artikuliuoti, akcentuojamas siekis geriau apibrėžti empirinį-probleminį studijų lauką ir koncentruotis į Rytų Europos ir Rusijos regiono specialistų rengimą. Programos rengėjai teigia ir su tam tikromis išlygomis atskleidžia, kad programa rengs aukštos kvalifikacijos specialistus, gebančius kritiškai analizuoti, vertinti ir interpretuoti Rytų Europos ir Rusijos regione vykstančius procesus ir jų pasekmes, bei pateikti savarankiškos analizės rezultatus įvairioms tikslinėms auditorijoms priimtina forma.

Studijų programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai yra pagrįsti akademinėmis (teorinio išmanymo), mokslinio-taikomojo pobūdžio ir empirinės (lauko) patirties įžvalgomis. Akivaizdu, kad šia atnaujinta studijų programa tikslingai siekiama pritraukti ir ne lietuvius studentus. Programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai iš esmės atitinka magistro studijų rūšį.

Programos pavadinimas, numatomi studijų rezultatai, programos turinys ir suteikiama kvalifikacija iš esmės dera tarpusavyje. Programa turi aiškias geografines ir konceptualines ribas bei yra pagrįsta akademinės-ekspertinės rinkos poreikių išmanymu. Programoje reaguojama į už Lietuvos ribas peržengiantį Rusijos studijų (politologinės *rusistikos*) poreikį. Vis dėlto, žinant programą teikiančios institucijos (VU TSPMI) sukauptą kompetencijų bazę, lieka neaišku, kodėl kai kurie Lietuvoje ir ne tik pripažinti Rusijos specialistai, dirbantys TSPMI, nėra įtraukti kaip dėstytojai į šią programą (pvz. N. Maliukevičius, D. Jakniūnaitė).

Svarbu ir „stipru“ tai, kad remdamiesi jau sukaupta patirtimi ir įžvalgomis, kilusiomis vykdant Vidurio ir Rytų Europos studijų programą, programos rengėjai aiškiai apsiriboja Rytų Europos regionu ir nuošaliau palieka Vidurio Europos regioną (politologiškai jau patenkantį į Europos studijų radarą).

Tai, kad programa teikiama išskirtinai anglų kalba galima laikyti privalumu. Atitinkamai, visi studijų dalykai yra pagrįsti skaitiniais anglų kalba ir suponuojama, kad kursiniai pranešimai, darbai magistriniuose kolokviumuose ir baigiamieji magistro darbai bus rašomi anglų kalba. Vis dėlto anglų kalba kaip mokymosi instrumentas šioje studijų programoje nėra pilnai „išspręstas“, nes, pavyzdžiui, nenumatyta Akademinio rašymo politinėmis temomis anglų kalba dalyko.

Kita silpnybė, susijusi su dalykinės komunikacijos anglų kalba įgūdžių ugdymu šioje programoje – nors programos autoriai ir teigia, kad programa rengs specialistus gebančius „pateikti savarankiškos analizės rezultatus įvairioms tikslinėms auditorijoms priimtina forma“, tačiau programoje galėtų būti stipriau išreikštos galimybės studentams įsisavinti kitus negu išsamių akademinį tekstų skaitymo ir rašymo žanrus.

Pagaliau, programoje yra numatytos dvi specializacijos. Deja, jos nėra ypatingai paremtos šią programą įgyvendinsiančioje institucijoje sutelktomis dalykinėmis (akademinėmis) kompetencijomis (pirmiausia matuojamomis dėstytojų publikacijomis aukšto lygio tarptautiniuose akademinuose leidiniuose), nei kaip nors kitaip stipriai struktūriškai ar idėjiškai pagrįstos. Tad diskutuotinas yra programos autorių sprendimas įvesti dvi specializacijas: a) regiono politika ir visuomenė, b) regiono politika ir ekonomika. Nors toks atskyrimas „ekonomistinės“ pakraipos regionistikos nuo „visuomeninės“ pakraipos regionistikos atrodo gana dirbtinai, jis gali prasmingai diferencijuoti studentų grupę ir padidinti dviejų jos srautų studijų kokybę.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Stiprybės:

- programa teikiama išskirtinai anglų kalba ir orientuojasi į studentus iš užsienio;
- programoje yra numatytos dvi specializacijos (ekonomistinės *versus* visuomeninės pakraipos regionistika).

Silpnybės:

- kai kurie Lietuvoje ir ne tik joje pripažinti Rusijos specialistai, dirbantys TSPMI, nėra įtraukti kaip dėstytojai į šią programą;
- mažai dėmesio skiriama užduotims, skirtoms formuoti studentų įgūdžius komunikuoti su įvairiomis auditorijomis.

2.2. Programos sandara

Programos sandara atitinka teisės aktų reikalavimus. Numatoma programos trukmė – 1,5 metų (3 semestrai), apimtis – 90 kreditų. Teorinėms studijoms skiriama 55 kreditai, mokslo tiriamojo darbo rengimui – 35 kreditai. Daugumos dalykų turinys atitinka magistro studijų pakopą. Modulių turinys ir metodai turėtų leisti sėkmingai pasiekti numatomus studijų rezultatus. Programos apimtis iš esmės yra pakankama studijų rezultatams pasiekti. Programos turinys didžiaja dalimi atitinka naujausius mokslo ir technologijų pasiekimus.

Didžiausias programos privalumas - atskirų joje numatytų studijų dalykų akademinė ir edukacinė kokybė. Kai kurie programos kursai yra ypač stiprūs metodologiniu ir naudojamų šaltinių požiūriu (pvz. kursai *Ekonominė transformacija: nuo komandinės ekonomikos prie naujos sistemos, Regioninių studijų tyrimų metodai*).

Programoje labai stipri „humanitarinė“ linija: *Naujoji banga Rytų Europoje: estetikos politika, Kuriant Rytų Europą: Europietiškujų „Rytų“ tyrinėjimai, Dekonstruojant sovietinę sistemą: kultūra, valstybė ir visuomenė, Valstybė ir visuomenė Rytų Europoje ir Rusijoje: nuo autokratijos iki demokratijos*. Tačiau, kita vertus, programoje pasigendama tokių „vedančiųjų“ politologinių dalykų kaip Regiono politinės sistemos, institucijos, partijos, politiniai lyderiai ir pan.

Programą silpnina ir tai, kad programos vadovai akcentuoja individualaus dėstytojo laisvę parinkti studijų metodus ir auditorinio darbo formas. Akivaizdu, kad dauguma programos dėstytojų nėra edukologijos naujovių žinovai ir geresnis studijose taikomų metodų subalansavimas (pasiekiamas per „direktyvesnę“ programos vadybą) programos pridedamą (pirmiausia, taikomąją) vertę tik sustiprintų. Tuo tarpu, dauguma programos dėstytojų tiesiog tradiciškai numato paskaitoms skirti iki 50 proc. auditorinio darbo, kitą laiką skiriant studentų pranešimams, rašto darbams ir kt. Tenka įvardinti ir tai, kad programoje tik atskiri (pavieniai) kursai naudoja naujųjų medijų edukacijai teikiamas galimybes (atkreiptinas dėmesys į tai, kad edukologijoje atpažįstama, jog naujųjų medijų teikiamos galimybės tikrai nemažina euristinių metodų, taikomų tiesiogiai vykstančiose diskusijose su dėstytoju ir tarp studentų, potencialo).

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Stiprybės:

- atskirų joje numatytų studijų dalykų akademinė ir edukacinė kokybė;
- programoje labai stipri humanitarinių studijų dalykų dalis.

Silpnybės:

- programoje trūksta „vedančiųjų“ politologinių dalykų (pvz. Regiono politinės sistemos, institucijos, partijos, politiniai lyderiai ir pan.);

- gana trivialus darbo auditorijoje skirstymas (daugumoje kursų numatoma paskaitoms - iki 50 proc. auditorinio darbo, kitą laiką skiriant studentų pranešimams ir rašto darbams).

2.3. Personalas

Studijų krypties dalykus programoje dėstys 11 dėstytojų, iš kurių 8 yra mokslų daktarai: 2 profesoriai (dėstys apie 30 proc. programos dalykų), 4 docentai, 2 mokslo darbuotojai ir 3 lektoriai. Programoje magistrantūros studijų programų reikalavimas, kad ne mažiau kaip 80 procentų visų studijų dalykų dėstytojų turi turėti mokslo laipsnį, yra tenkinamas. Taip pat programoje yra tenkinami bendrieji reikalavimai dėl krypties dalykų dėstytojų mokslinės veiklos krypčių atitikimo jų dėstomiems dalykams.

Tačiau galima problema, kad programoje dėstantys kai kurie profesoriai yra vyresnio amžiaus ir jiems pasitraukus iš programos, ji nebetenkintų reikalavimų dėl profesūros dalies indėlio į studijų programą.

Personalo moksliniai tyrimai yra pakankamai susiję su ketinama vykdyti studijų programa. Programą *Rytų Europos ir Rusijos studijos* vykdančias personalas iš esmės atitinka magistrantūros studijų programų bendruosius reikalavimus.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Stiprybės:

- VU TSPMI turi kvalifikuotą personalą;
- studijų procese dalyvauja nemažai dėstytojų-praktikų, kurie turi itin vertingos patirties valstybės valdymo ir kitose srityse.

Silpnybės:

- jaunesnio amžiaus profesūros trūkumas;
- pageidautinas platesnis užsienio mokslininkų įtraukimas į studijų procesą;
- pageidautinas gilesnis bendradarbiavimas su socialiniais partneriais vystant programos personalą;
- pageidautinas platesnis personalo įtraukimas į studijų programos valdymą.

2.4. Materialieji ištekliai

Materialieji VU TSPMI ištekliai (esantys Vokiečių g. 10.) apima 2500 kv. m. plotą, kuriame yra trys konferencijų salės (visos gali būti naudojamos ir užsiėmimams), posėdžių salė, 9 auditorijos, 2 kompiuterių salės (70 kompiuterių, įskaitant ir esančius skaitykloje), biblioteka, 40 vietų skaitykla ir studentų poilsio kambarys. VU TSPMI studentai taip pat gali naudotis

Vilniaus universiteto Mokslo komunikacijos ir informacijos centro (MKIC) paslaugomis, kurios prieinamos 24 val. per parą.

Metodinės ir mokslinės literatūros išteklių yra adekvatūs teikiamos magistratūros programos klausytojų ir dėstytojų poreikiams.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Stiprybės:

- materialioji studijų bazė yra gana nauja, ir įrangos bei technologiniu požiūriu šiuolaikiška.

Silpnybės:

- viena iš materialiosios bazės silpnybių yra tai, kad nevisoje VU TSPMI erdvėje yra kokybiškas bevielio *Eduroam* tinklo ryšys;
- dėstytojų požiūriu, šalia e.žurnalų galėtų būti daugiau užsakoma ir spausdintų užsienio bei tarptautinių žurnalų;
- taip pat galėtų būti daugiau patalpų, pritaikytų grupiniam darbui.

2.5. Studijų eiga ir jos vertinimas

Į programą bus priimami visų pirmosios pakopos studijų kryptių absolventai. Pagirtina, kad programos autoriai numato rengti stojamąjį egzaminą. Numatyta, kad stojamojo egzamino sąlygos bus viešai iš anksto skelbiamos, o TSPMI dėstytojai konsultuos stojančius, tiek Vilniaus universiteto, tiek kitų aukštųjų mokyklų absolventus. Kaip priėmimo reikalavimų privalumą, reikia įvardinti konkursinio balo formulę: šioje sandaroje didžiausią svorį turės stojamojo egzamino rezultatas, be to, svarbus bus diplomo priedėlio pažymių svertinis vidurkis.

Šalia būtina pastebėti, kad programos rengėjai nenumatė išlyginamųjų studijų, baigusiems ne politikos mokslų krypties bakalauro studijas. Rekomenduojama numatyti didesnę išlyginamųjų dalykų „paketą“ magistrantams, baigusiems bakalauro studijas, kurios priklauso kitai studijų kryptių grupei, ir mažesnę, baigusiems bakalauro studijas, priklausančias tai pačiai studijų kryptių grupei.

Studijų metodai daugumoje yra tinkami studijų rezultatams pasiekti. Kaip pažymi programos rengėjai, studijų procese bus pasitelkiami probleminio dėstymo ir aktyvaus mokymosi metodai, taip pat studentai bus skatinami studijuoti savarankiškai; magistrantai dirbs grupėse, rengiant pranešimus paskirta tema ir pan. Programos autoriai supranta ir akcentuoja komunikacinių ir socialinių gebėjimų stiprinimo svarbą. Norėtusi tik palinkėti, kad dėstytojais numatytų aiškų ir efektyvų naujų technologijų panaudojimą studijų ir vertinimo procesuose.

Studijų pasiekimų vertinimo sistema yra aiški, bus viešai prieinama ir iš esmės tinkama studijų rezultatams įvertinti.

Pagrindinės srities stiprybės ir silpnybės

Stiprybės:

- prie stiprybių būtina priskirti stojamojo egzamino organizavimą, atrenkant kandidatus į studijas, taip pat aiškiai suformuluotos priėmimo sąlygos.

Silpnybės:

- kai kurių programos dalykų studijų metodams trūksta įvairovės, kuri būtų pasiekama aktyviau taikant naujas technologijas;
- programos rengėjai galėtų siūlyti išlyginamuosius dalykus magistrantams, baigusiems ne politikos mokslų bakalauro studijas.

2.6. Programos vadyba

Programos rengėjai numatė programos įgyvendinimo priežiūros mechanizmus, apibrėžė TSPMI administracijos, fakulteto Tarybos ir Studijų komiteto vaidmenis. Be to, yra numatyta, kaip efektyviai įtraukti studentus į programos tobulinimo procesą. Susitikimų su ekspertais metu išaiškėjo, kad jauni dėstytojai yra silpnai supažindinti su Studijų komiteto funkcijomis ir vaidmeniu, su galimybėmis įtraukti ateityje naujus dalykus arba keisti jau esančius modulius.

Šalia reikia pabrėžti susiklosčiusią teigiamą situaciją su socialiniais partneriais. TSPMI turi didelį socialinių partnerių ratą, daugelis jo atstovų deklaruoja savo aktyvų dalyvavimą programos realizimo priežiūroje. Taip pat socialiniai partneriai dalyvavo ir konsultavo studijų programos rengimo grupę pirminiame programos atsiradimo etape.

Ekspertams pristatytos vidinio kokybės užtikrinimo priemonės yra tinkamos. Numatyta, kad kiekvieno semestro pabaigoje studentai pildo visų išklaustų kursų vertinimo anketas. Apdorojus rezultatus, jie yra aptariami programos studijų komiteto, vėliau TSPMI tarybos posėdžiuose. Be to, yra numatyti reguliarūs susitikimai su studentų atstovybės atstovais ir grupių seniūnais.

Pagrindinės srities silpnybės ir stiprybės

Stiprybės:

- prie stiprybių būtina priskirti platų socialinių partnerių ratą ir jų aktyvų įsitraukimą į programos rengimo procesą;
- taip pat teigiamai yra vertinamas planuojamos vidinio kokybės užtikrinimo priemonės.

Silpnybės:

- programos vadyba yra suplanuota, bet nepristatyta dėstytojams; jauni dėstytojai nėra supažindinti su Studijų komiteto vaidmeniu.

III. REKOMENDACIJOS

3.1. Peržiūrėti programos tikslus ir sandarą. Papildyti programą dalykais, skirtais regiono politinėms sistemoms, institucijoms, politiniams lyderiams ir pan. Numatyti akademinio rašymo anglų kalba kursą.

3.2. Ateityje užtikrinti profesūros kartų kaitą.

3.3. Numatyti išlyginamuosius dalykus, baigusiems ne politikos mokslų bakalauro studijas.

3.4. Gerinti personalo įtraukimą į studijų programos valdymą bei tobulinimą.

IV. Apibendrinamasis įvertinimas

Vilniaus universiteto ketinama vykdyti studijų programa *Rytų Europos ir Rusijos studijos* vertinama teigiamai.

Eil. Nr.	Vertinimo sritis	Srities įvertinimas, balai
1	Programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai	3
2	Programos sandara	2
3	Personalas	3
4	Materialieji ištekliai	3
5	Studijų eiga ir jos vertinimas	3
6	Programos vadyba	3
	Iš viso:	17

1-Nepatenkinamai (yra esminių trūkumų, kuriuos būtina pašalinti)

2-Patenkinamai (tenkina minimalius reikalavimus, reikia tobulinti)

3-Gerai (sistemiškai plėtojama sritis, turi savitų bruožų)

4-Labai gerai (sritis yra išskirtinė)

Grupės vadovas: doc. dr. Andžej Pukšto

Grupės nariai: prof. dr. Irmina Matonytė

prof. dr. Algis Krupavičius